

מסורת הש"ס

(א) [צ"ק ס.א.], (ב) [שם סג: וס"ג], (ג) [נעלי ית.] לקמן (פ.ד.) [נעלי ית.], (ד) [שם], (ה) [צ"ק סג:], (ו) [שם ע"ש], (ז) [מגילה י:].

»

הגהות הב"ח

(א) במשנה זה סומך לגדר. ג"כ ע"ל דף י"ח דהיינו דוקא באפסוקי גומא': (ב) גבי 'אל רב יוסף זיל קין: (ג) שם אמרי ליה מכוולרו ולא יכילנא ליה: (ד) תוב ד"ה ויקא וכו' ורוח מסייעתו: (ה) בא"ד ע"א סק ויתרוקן: (ו) בא"ד ואל לאו הרוח: (ז) בא"ד ע"ג דיקא גופא ממטיא נפשה ומיחו הסם משום דמינן דדהי דמנח כו' כל' ומיחו ממר בר רב אשי נמחק: (ח) ד"ה ויכרנא וכו' דה"ר דהייב:

»

מוסף רש"י

מזורה ורוח מסייעתו. דהייב משום מלאכה בשבת אע"פ שהרוח מסייעתו כשהוא מנגיז המנוחה ברחם שוקין פלגיא (צ"ק ס.ג.) גין. נעלי, אשטנטיגליש, היוצא מתחת הפטיש. קורנש של נפחם (שבת בא.). אלא אם כן הרחיק ממנו איבע אמות. כדמפרש טעמא כוי עונות הכנס, שיה מוריש הכנס במתקשר, וכן נשעת הכיור בנזיל אוחם בעננות וזקין לזן מקום מניו ארבע אמות, עלא יכנס עגלת מתקשרו בקרקע חצויי (ע"י יח.) היה גדר בינתים. שאני מוקין עוד לעבות הכנס, וזו סומך אילנות לגדר מנחן וזה סומך אילנות לגדר מנחן, ואי נמי אחד מן שדה לזן אין כלל, כדאמר בערובין (א.) אם גפנים נמלחן ומתר לזכות כלן, גבי נעך ארבע קוונדיקין ומתח ומזרע על גפנים דממא לגזרת הפתח (ע"י יח.) דניב כללס הכנס הוא דבעין דלא לזי ערובת, דהא כלללס קפיד קהל, אל ליעקא לא חיישינן אילני ככלא הכנס דאורייתא, דמנן זה סומך לגדר מנחן או סומך לגדר מנחן ואע"ג דינקי מתמלא (שבת פד.).

»

מוסף תוספות

א. [פירושן]. דאי ניד אפדא אפילו משחו כמה דניידא נכתמא וכו' כשמוליכין אותו בנחת הרי זה נזק וחייב להרחיק. רע"ט"א. ב. אע"ג דאיכא כח אחר מעורב בו, רש"י. ג. דהכי משמע וכו' שבפני עצמו עשה את הבערה. מוס' צ"ק ס. ד. דלא מיוחב משום אלא אם כן עשה כל כן בפני עצמו בלא טיוע הרוח או דבר אחר שיוכל להזיק ברוח מצויה אחר גמר המעשה שלה. שם. ה. ואינו מפילה אלא לארץ והרוח הוא עושה כל הדיקן. רע"ט"א. ו. [דן]שבתי' ליה גרמא דנוקין. רש"י. ז. [והבאן] גרמא הוא, ורבינא דלא חש לה, סבידא ליה דאפילו גרמא דידיה לא הוה ושרי. שם. ח. דהא איהו ג"כ לא מיוחב כדאסיקנא בב"ק דגרמא בנזקין פטור. רע"ט"א. ט. ודלא כרב אשי דפרק הכנסת. רש"י. י. שגם שם יש מקומות קשין וצריכין מחרישה גדולה כארץ ישראל. שם.

לא יחפור פרק שני בבא בתרא

דנייד נכתמא אפומא דחצבא. שאם יניחו כד על החומה וכיסויה עליה ינוע הכיסוי מממת הרעדה: **רקא**. מה שמנערין מן הפשתן: **מאי שנא מזורה**. בשבת דחייב ואע"פ שהרוח מסייעתו חשיב ליה עושה מלאכה אלמא גירי דליה נינהו: היינו זורה ורוח מסייעתו.

כי היכי דלענין שבת הוי כמו לענין

נוקין נמי כמו חשיב ליה: ולרבינא **מאי שנא כו'**. בשלמא זורה ורוח מסייעתו לא הויא ליה פירכא דקסדר ממונא מאיסור שבת לא ילפינן דהתם מלאכת מחשבת אסרה מורה^(א) וכה"ג מתרזין ליה להא פירכא צ"ק כהכונס כלן לדיר (דף ס.). גז. איטנטיג"ל היוולת מן הצרל כשהפטיש מכה עליו: חייב. והרי הולכין הרוח: ניחא ליה דליוול לחוך שלא ידליק את ביתו: **מתני'** סמוך לשדה חצירו. זין שדה הלזן זין שדה האילן. וטעמא כדי עבותת הכרס שכשיחרוש את אילנותיו לא יהא צריך להכניס מחרישתו לחוך שדה חצירו: **מעמיק**. לזן צעל השדה שיאלו לתוכו: **קוצץ**. צעומק ג'. **טפחים: והעלים שלו**. בגמרא [ע"צ] מפרש של מי: **גבו' אלז כצנל שמי אמום**. שמחרישתן קלרה: **פרדיסא**. כרם: והא ארחיקי לי. ד' אמות: **שכתם צרי**. כן שמו: **אשכחיה**. רב פפא לרב הונא דקא חפר וקיין שרשין: **מאי האי**. אמאי קיימתא: **אמרי ליה כוונאי**. הצנתי לו ראיות הרבה שלא יקוך: שהחזיק

תנן ארבע אמות אלא לאו כדשמואל שמע מינה ואיכא דרמי לה מירמא תנן לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות והתניא שתי אמות אמר שמואל לא קשיא כאן בבבל כאן בארץ ישראל רבא בר רב חנן הוו ליה הנהו דיקלי אמיצרא דפרדיסא דרב יוסף הוו אתו צפורי יתבי בדיקלי וגחתי בפרדיסא ומפסדי ליה א"ל^(א) זיל קוצ' א"ל והא ארחיקי לי א"ל ה"מ לאילנות אבל לגפנים בעינן טפי והא אנן תנן אחד גפנים ואחד כל אילן א"ל ה"מ אילן לאילן וגפנים לגפנים אבל אילן לגפנים בעינן טפי א"ל אנא לא קייצנא^(ב) דאמר רב י^(ב)האי דיקלא דמועין קבא אסור למקצייה ואמר ר' חנינא^(ג) לא שכיב שכחת ברי אלא דקץ תאנתא בלא זימניה מר אי ניחא ליה ליקוצי רב פפא הו"ל הנהו דיקלי אמיצרא דרב הונא בריה דרב יהושע אזל אשכחיה דהוה חפר וקא קאיין שרשיו אמר ליה האי אמר ליה תנן הוי שרשים יוצאים לתוך של חבירו מעמיק שלשה כדי שלא יעכב המחרישה אמר ליה הני מילי שלשה מר קא חפר טפי אמר ליה אנא בורות שיחין ומערות קא חפרנא דתנן היה חופר בור שיח ומערה קוצץ ויורד והעצים שלו אמר רב פפא אמרי ליה^(ד) כוליה ולא יכילי ליה עד

מנמייה דאפילו לר' יוסי מרחיקין אע"ג דהיא גופה ממטיא נפשה^(ה) כמר צר רב אשי ומיהו התם משום דזימנין דבהדי דנח כו' כדקאמר לעיל אלז קשה מעורבין לעיל (דף כג.) דאמר רב יוסף אפיין לי קורקור מהכא וי"ל דגמרא לא סבר לה כרבינא דר"ת פוסק כמר צר רב אשי וכאמימר ועוד אומר ר"י דבעלי חיים שאני דחמירי טפי מרוח דכח אחר מעורב צהן כדאמרין צצבא קמא (דף ו.): **מאי שנא מזורה** ורוח מסייעתו. ורבינא לא חשיב לה פירכא דסבר כי היכי דלא גמרינן משבת לענין תשלומין כדמפרש רב אשי כהכונס (צ"ק דף ס. וסס) דגבי שבת מלאכת מחשבת אסרה תורה אלז הכא גרמא הוא וגרמא בנזקין פטור הכי נמי לא גמרינן מהתם שיהא חייב להרחיק ומר צר רב אשי סבר נהי דחיוז תשלומין לא גמרי' לענין הרחקה דליחשב גירי דיליה גמרינן שפיר כיון דגרמא בנזקין אסור^(א) **ורבינא מאי שנא מנין**. וא"ת ואמאי קאמר ורבינא לאמימר נמי תיקשי לענין חיוז תשלומין מאי שנא מגז'^(ב) וי"ל משום הכי נקט רבינא דאמימר הוי מני לדחוי דה"ג^(ג) (ח) חייב לדידיה בתשלומין דלגמרי מדמה לה לזורה ורוח מסייעתו^(ד):

אחד גפנים ואחד ב' איין. מתוך פ"ה לעיל (דף יח.) משמע דנקט אחד גפנים משום דשיץ צהו כללס דהציא ראייה מכלן דכשיש גדר ליכא איסור כללס וזה סומך לגדר מכלן וזה מכלן ואין נראה דשדה חצירו דקמני הכא על כרחך לאו צשל זרעים איירי דהא מוקמי' בגמ' דמתני' אילנות לאילנות וגפנים לגפנים אלז אילנות לגפנים צני טפי משום זיפרי ומהאי טעמא גפנים לזרעים צני טפי אלז דנראה דנקט אחד גפנים ואחד כל איין דלא תיסוק אדעמתי' למימר דשיעור ד' אמות דמתני' דוקא בגפנים שמצינו צהם שיעור זה צמקוס אחר לענין כללס: **אבל בבב' ב' אמות**. תימה דצפרק המוכר את הספינה (לקמן דף פז: וסס דף פג.) גבי קנה ג' קנה קרקע דאמר רב יוסף עובדא הוי צדורא דרעווא כו' משמע מהתם צצצנל נמי צעינן ד' אמות צצצנל הוי מעשה וז"ל דצההיא דורא דרעוואת היה להם מחרישה גדולה כמו צארץ ישראל': **אבל בגפנים בעי טפי**. והוא כשנטע דקלים כשהם גוהים אלז אם נטע גרעין לא דממילא קא גזל ולא גירי דליה הוא: **אנא לא קייצנא דאמר רב בוי**. וא"ת והסתן צמתיתא דקוצין ונותן דמים וי"ל דאיכא לאוקמי צאילן סרק אלז קשה דאמרין צהצוול (צ"ק דף צג.) גבי הנהו דיקלי דמכחשי צגופני הוו דקאמר למחר אייתי לי מקורייהו אלמא משום הזיק גפנים מותר לקוך דקלים יש לפרש דשאני התם שיותר מדאי היו מכחישים צגפנים עד דהוה טעים צהו טעמא דחמרא:

בבא בתרא

כו.

אפומא דחצבא. על פי' הקונט' קשיא לר"י דליץ יהא האפדנא ניד כולי האי עד שתמנדנד הנכתמא דא"כ הצית קרוב ליפול ולפי הענין משמע שהיה צינן חזק שהרי מתוך העושר צנאה וצמס' שבת (דף עו:.) נמי אמר מאי אפדנא אפימתא דין שמאספין שם לדין משמע דצירה גדולה היא ונראה לר"י דנד נידלא נכתמא כשאדם אוזח הכד צידו צוהו דבר מועט הרבה א"כ מתנדנד האפדנא חייב^(א) להרחיק ולריצ"ל נראה שאין פ"ה דחוק דצדבר מועט מתנדנד הנכתמא שהוא דבר קל אף על פי שהאפדנא אינו מתנדנד כל כך: **זיקא** הוא דקא ממש' דה. קשיא לר"י דליחייב משום אש

מידי דהוה אלאנו וסבינו ומשאו שהניחן צראש גגו ונפלו צרוח מצויה והזיקו דחייב משום אש^(ב) כדאמר צפ"ק דצ"ק (דף ז.) והכא דאמטי ליה צרוח מצויה איירי מדפריך עלה מזורה ורוח^(ג) מסייעו דאיייר צרוח מצויה כדמשמע צהכונס (שם דף ס. וסס) גבי ליצה וליצמו הרוח ומדפריך מגז' היוולא מתחת הפטיש דהיינו צרוח מצויה דחייב משום אש דגבי אש קמני לה צהכונס ואומר ר"י דלא דמי ללש דלין חייב משום אש אלז כשעשה האדם את האש לצדו כדכתיב המצעיר את הצערה^(ד) צלז סיוע הרוח ואח"כ הולכת על ידי רוח מצויה אלז הכא אין עושה לצדו כל עיקר אלז ע"י הרוח דלי לאו רוח לא הוה רקתא אזולא כל עיקר ודמי לליצה וליצמו הרוח דפטור^(ה) והיינו דמשמי כי פריך צסמון מ"ש מגז' דהוה סלקא דעתך דדמי ממש לגז' ומשמי התם ניחא ליה דליזל ומתכוין להכות צכח עד שינא הגז^(ו) ומתרחק צלז שום זיקא ומייב משום אש על מה שגומר והולך על ידי רוח מצויה אלז הכא לא ניחא ליה דתזיל כלומר ואינו מכה צכח^(ז) ואי לאו^(ח) (ו) רוח אין הרקתא הולכת כלל וא"ת מ"מ יהא חייב להרחיק מידי דהוה אגורן דמתניתין דחייב להרחיק אע"ג דזיקא ממטי ליה^(י) וי"ל דמתני' כרצנן והכא איירי אליבא דר' יוסי דלא מחייב אלז בגירי דליה והא דפריך מגז' ולא מני לאוקמי היא^(כ) דגז' כרצנן משום דלא פליגי רבי יוסי ורצנן לענין חיוז תשלומין אלז לענין הרחקה וא"ת מאי שנא

מנמייה דאפילו לר' יוסי מרחיקין אע"ג דהיא גופה ממטיא נפשה^(א) כמר צר רב אשי ומיהו התם משום דזימנין דבהדי דנח כו' כדקאמר לעיל אלז קשה מעורבין לעיל (דף כג.) דאמר רב יוסף אפיין לי קורקור מהכא וי"ל דגמרא לא סבר לה כרבינא דר"ת פוסק כמר צר רב אשי וכאמימר ועוד אומר ר"י דבעלי חיים שאני דחמירי טפי מרוח דכח אחר מעורב צהן כדאמרין צצבא קמא (דף ו.): **מאי שנא מזורה** ורוח מסייעתו. ורבינא לא חשיב לה פירכא דסבר כי היכי דלא גמרינן משבת לענין תשלומין כדמפרש רב אשי כהכונס (צ"ק דף ס. וסס) דגבי שבת מלאכת מחשבת אסרה תורה אלז הכא גרמא הוא וגרמא בנזקין פטור הכי נמי לא גמרינן מהתם שיהא חייב להרחיק ומר צר רב אשי סבר נהי דחיוז תשלומין לא גמרי' לענין הרחקה דליחשב גירי דיליה גמרינן שפיר כיון דגרמא בנזקין אסור^(א) **ורבינא מאי שנא מנין**. וא"ת ואמאי קאמר ורבינא לאמימר נמי תיקשי לענין חיוז תשלומין מאי שנא מגז'^(ב) וי"ל משום הכי נקט רבינא דאמימר הוי מני לדחוי דה"ג^(ג) (ח) חייב לדידיה בתשלומין דלגמרי מדמה לה לזורה ורוח מסייעתו^(ד):

אחד גפנים ואחד ב' איין. מתוך פ"ה לעיל (דף יח.) משמע דנקט אחד גפנים משום דשיץ צהו כללס דהציא ראייה מכלן דכשיש גדר ליכא איסור כללס וזה סומך לגדר מכלן וזה מכלן ואין נראה דשדה חצירו דקמני הכא על כרחך לאו צשל זרעים איירי דהא מוקמי' בגמ' דמתני' אילנות לאילנות וגפנים לגפנים אלז אילנות לגפנים צני טפי משום זיפרי ומהאי טעמא גפנים לזרעים צני טפי אלז דנראה דנקט אחד גפנים ואחד כל איין דלא תיסוק אדעמתי' למימר דשיעור ד' אמות דמתני' דוקא בגפנים שמצינו צהם שיעור זה צמקוס אחר לענין כללס: **אבל בבב' ב' אמות**. תימה דצפרק המוכר את הספינה (לקמן דף פז: וסס דף פג.) גבי קנה ג' קנה קרקע דאמר רב יוסף עובדא הוי צדורא דרעוואת כו' משמע מהתם צצצנל נמי צעינן ד' אמות צצצנל הוי מעשה וז"ל דצההיא דורא דרעוואת היה להם מחרישה גדולה כמו צארץ ישראל': **אבל בגפנים בעי טפי**. והוא כשנטע דקלים כשהם גוהים אלז אם נטע גרעין לא דממילא קא גזל ולא גירי דליה הוא: **אנא לא קייצנא דאמר רב בוי**. וא"ת והסתן צמתיתא דקוצין ונותן דמים וי"ל דאיכא לאוקמי צאילן סרק אלז קשה דאמרין צהצוול (צ"ק דף צג.) גבי הנהו דיקלי דמכחשי צגופני הוו דקאמר למחר אייתי לי מקורייהו אלמא משום הזיק גפנים מותר לקוך דקלים יש לפרש דשאני התם שיותר מדאי היו מכחישים צגפנים עד דהוה טעים צהו טעמא דחמרא:

עד

עין משפט ונר מצוה

צ א מיי פייא מהל' שמים הלכס ג טושי"ע ח"מ סמג עשין ספ טושי"ע ח"מ סי' קנה טפיץ טו: **צא** ב מיי שם הל' א וסמג שם טושי"ע שם טפיץ לה:

צב ב מיי פ"ו מהל' חוול ומוזק הל' יא סמג עשין סח טושי"ע ח"מ סי' קנה טפיץ ב:

צג ד ה מיי פ"י מהל' שמים הל' ח סמג עשין פכ טושי"ע שם טפי' סי' קנה טפיץ דה:

צד ו ז מיי שם הל' ז טושי"ע שם טפיץ ל: **צה** ח ז מיי שם הל' ח טושי"ע שם טפי' סי' קנה צו י מיי שם טושי"ע שם ועיין צגניה וצמ"מ:

צז ב מיי פ"ו מהלכות מלכים הל' ט סמג לאזין רכט ונכרי אלספ ציק ממון לטוף פיק החולל דף לה: ועי' ט"ו ס"ר קטו ס"ק וז:

»

לעני רש"י

איטנטיג"ל א [אשטנטיגליש] ניצוצות.

»

רבינו גרשום

וכמה ניד. דאמרי' דליתו הני צעירי חייבין: כי היכי דנידי נכתמא אפומיה דחצבא. כלומר (א) היכסה שמשכין ממנו הקרקע: רקתא. שלועינן אירשתי"א. אבל הכא גבי הנהו רקתא אינו חייב משום דהוי ליה גירי דידיה דיוקא הונן דקא ממטי ליה ואינו חייב: מ"ש. מהא דתנן גבי שבת באבות מלאכות דהיכא דזוורה תבואתו והורח מסייעתו לזרחת תולין דהוי חייב הכא נמי היכא דרוח ממטי לה אמאי חייב. אמר ליה מיימר ודאי ברקתא חייב דהיינו כזורה ורוח מסייעתו דחייב הונן שבת. ולרבינא מייית תור קושיא מ"ש מגז' היוצא כו. דלעולם אין דליקה בלא רוח ואפי"ה חייב הכא נמי מאי שנא (ומאי שנא). התם גבי צן משיה חייב דניחא ליה דליוול מביתו אבל הכא גבי רקתא לא ניחא ליה דליוול דהוא צריך נמי לרקתא לצדור שום דבר משיה והואיל דלא קא אויל מכוזח דדיוקא קא ממטי ליה פטור: סיפקא כוי בעבודת הכרם. כדי כלי בקר וצמדו שלא ירוש שדה חצירו. לא שנו דבעינן ד' אמות אלא בארץ ישראל שרגילין לחרוש שדה אילן בשוורים ומפני חזק הקרקע אבל בבבל שחורשין במשורים או חופרין בבי אמות הרחקה סגי: דפרדיסא. גפנים: והא דרחיקי ליה. ד' אמות: הני מילי באילנות. אחד שדה גפנים ואחד שדה אילן. אין מרחיקין אלא ד' אמות: אסור לקצצייה. דכתיב כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות: שכחת. הכי שמה דבריה: תאלי. אילנות: אזל רב פפא אשכחיה לרב הונא אמר ליה מאי האי. דקצצת שרשי: שמעכברי לי. חירשישני. מר קא חפר טובא. קא קציץ שרשין למטה מג' טפחים: אמר ליה מכוולרו. שהבאיתו לו ראיות מכמה מקומות ולא יכילי ליה:

(ב) ז"ל הסיוע שממכין צו וכו'